

Надруковано:

Семенов О. Мовна особистість учителя в соціокультурній парадигмі ХХІ століття //О.Семенов //Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український щорічник / За. ред.Т.Левовицького, І.Вільш, І.Зязюна, Н.Ничкало. – Ченстохова–Київ, 2007. –Вип. ІХ.- С. 323-332.

Олена Семенов,
Інститут педагогіки і психології
професійної освіти АПН України, м.Київ

МОВНА ОСОБИСТІСТЬ УЧИТЕЛЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПАРАДИГМІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Динамічні мовні зміни на початку третього тисячоліття, стрімкий розвиток комунікативної, когнітивної лінгвістики, теорії дискурсу, прагматики тексту, нагальна потреба розробки ефективних підходів до формування культуромовних особистостей учнівської молоді – усе це детермінує посилену увагу до особистості вчителя української мови як носія національного коду. У ствердженні авторитету рідного слова в почуттєвому світі учнів насамперед мовна особистість педагога-словесника відіграє вирішальну роль. Досвід підтверджує: учитель як елітарна мовна особистість, котра глибоко шанує українську мову і має фундаментальні знання мови та літератури в поєднанні з традиціями національного виховання, вважає їх часткою свого світогляду і світосприйняття, характеризується розвиненим мисленням, інтелектом, мовленнєвою пам'яттю, мовним чуттям, спроможний забезпечити ефективний педагогічний вплив, здатний виховати іншу елітарну мовну особистість. Безумовно, повноцінно українська мовна особистість може бути репрезентована лише в тому випадку, коли держава захищає проголошені Конституцією України (ст.10) інтереси громадян.

В останні роки проблема формування мовної особистості набула актуальності в лінгвістиці, літературознавстві, філософії, культурології, психології, педагогіці. Науковцями здійснено ґрунтовний теоретико-

методологічний аналіз мовної особистості (Г.Богін, С.Єрмоленко, Ю.Караулов, О.Семенюк та ін.), схарактеризовано різні аспекти формування мовної особистості учня, студента, майбутнього вчителя (О.Біляєв, М.Вашуленко, Ю.Караулов, Л.Мацько, В.Мельничайко, Н.Остапенко, Л.Паламар, М.Пентилюк, С.Караман, Ю.Романенко, Т.Симоненко, Л.Скуратівський, Л.Струганець та ін.). Однак здобутки психолінгвістики, когнітивної, комунікативної лінгвістики, стилістики і прагматики тексту, акцентування на особистість, яка вільно орієнтується в інформаційному просторі ХХІ століття, володіє ефективними комунікативними стратегіями і тактиками, генерує “вартісні зразки мовленнєвої діяльності” (Ю.Романенко) зумовлюють дослідження мовної особистості вчителя у проекції на профільну філологічну підготовку в системі шкільної освіти. З цією метою з'ясуємо соціолінгвістичні чинники впливу на формування носія мови третього тисячоліття, окреслимо змістове наповнення профільної україномовної підготовки в системі шкільної освіти як важливої ланки професійного становлення майбутніх учителів-словесників.

У своєму дослідженні ми спираємося на теоретико-гносологічну модель мовної особистості російського лінгвіста Ю.Караулова. Авторитетний учений зокрема виділяє три рівні володіння мовою.

Нульовий рівень – це *вербально-семантичний рівень*, або внутрішній лексикон особистості, представлений у мовній свідомості у вигляді мікросистем (лексико-семантичних груп, граматичних засобів, словосполучень і речень); це рівень повсякденної мови, володіння природною мовою на основі знань системи мови.

Перший рівень, або *лінгво-когнітивний*, представлений тезаурусом особистості. Його одиницями виступають поняття, слова-символи, образи, уривки фраз, які виформовуються у кожній мовній індивідуальності в більш або менш упорядковану, систематизовану „мовну картину світу”.

Мотиваційно-прагматичний рівень, або *рівень діяльнісно-комунікативних потреб*, визначається лексиконом особистості, пізнавальною

діяльністю, інтелектуальною сферою, інтересами, мотивами особистості. Саме прагматикон зумовлює уявлення про мовну особистість як "поглиблення, розвиток, насичення додатковим змістом поняття особистості взагалі"¹.

Звичайно, межі між цими рівнями достатньо розпливчасті, а структурні компоненти – лексикон, тезаурус, прагматикон, як правило, визначають етапи формування мовної особистості в дитинстві, юності, зрілому віці.

Для вчителя-предметника, особливо вчителя української мови достатньо важливим є саме третій рівень мовної особистості, де реалізується, розвивається креативна або творча функція мовної особистості.

Формування мотиваційно-прагматичного рівня мовної особистості, розвиток інтелекту, творчих здібностей, свободи мислення відбувається впродовж усього життя, залежить від рівня розвитку пам'яті, уваги, спостережливості, внутрішньої потреби, умінь аналізувати, синтезувати та порівнювати мовні явища та процеси і виступає наслідком суспільних змін.

Спробуємо узагальнити соціальні фактори (позитивні й негативні), які важливо враховувати, формуючи і розвиваючи культуромовну особистість майбутнього вчителя в умовах вищого педагогічного навчального закладу. *Соціополітичні зміни, відносна демократизація суспільства* впливають на збагачення активного та пасивного словника, розвиток риторичних умінь. Водночас реалізація свободи слова як уседозволеності, залучення до спілкування широкого кола осіб з недостатнім володінням мови призвело до погіршення мовної культури усної та писемної форм комунікації і навіть мовної агресивності. Потенційними чинниками авторитету мови й учителя-словесника вважаємо формування мовних особистостей національно свідомої еліти: колоритних політиків, публіцистів, науковців, господарників, які дбають "про ідентифікацію власного внутрішнього світу з материнською мовою" (Е.Огар).

¹ Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. - Изд. 2-е, стереотип. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 264 с.

Різні національно-культурні пріоритети регіонів України, формальний характер мовної політики в державі, штучна українсько-російська двомовність, не завжди належним чином умотивована активізація мовнореставраційних процесів 20-30-тих рр. ХХ ст. і західної української діаспори, розширення міжмовних контактів, на жаль, лише на основі іншомовних (англо-американських та ін.) новоутворень, “розхитування мовностилістичних та правописних норм літературної мови” (Т.Симоненко) навіть у столиці України детермінують недостатній автоматизм у володінні літературною мовою.

Усне слово у телерадіоефірі, Інтернеті, “запліднене” рідною культурою має могутню силу впливу на свідомість. Водночас стилістика друкованих і електронних ЗМІ подає часто вражаючу картину користування мовою: на фоні реальних динамічних словотворчих процесів, варіативних мовних одиниць наявна втрата літературної чистоти, стилістичної “високості”. “Вербальна свобода”, грубе просторіччя, сленгізація, жаргонна, ненормативна лексика негативно впливають на виховання мовного смаку, мовленнєвої моральності особистості, можливості її самореалізації у світі комунікантів.

У сучасних умовах українському суспільству вкрай необхідна підтримка екології української мови як універсального засобу відродження й розвитку національної самосвідомості, визнання пріоритетності комунікативної підготовки. Основне завдання державної мовної політики – “пробурити” грубезно-збайдужілий пласт українського мовомислення в напрямі відродження української масової культури, кінематографа, книговидання, створення українського Інтернет-простору, продукування національних ідей в україномовних естетичних формах.

У цьому контексті актуалізується звернення до вітчизняного досвіду виховання глибокої поваги до фаху вчителя-словесника, його високої мовної культури, шляхетності, природньої самоповаги. Важливим є студіювання і

позитивних тенденцій формування культуромовної особистості у навчальних закладах США, Великої Британії, Франції, Німеччині, Росії, Польщі тощо. Пріоритетом фахової підготовки учителів-філологів у цих країнах визнано опанування рідної мови як засобу соціального, культурного та історичного явища. Такий підхід пропонує досконале вивчення лінгвоестетики, антропологічної, психо- і соціолінгвістики, словесності, інтегрованих курсів мови, літератури і мистецтва, практичної стилістики, аналізу тексту і медіазасобів (преси, телебачення, кінематографу, радіо, Інтернету), мовленнєвої комунікації і риторики, формування мовної, комунікативно-діяльнісної, лінгвокультурознавчої, прагма-, соціолінгвістичної, лінгвокраїнознавчої компетенцій, вироблення філологічного чуття, удосконалення мовленнєвої майстерності.

Практичні і семінарські заняття наповнені різноманітними формами і методами активного навчання: навчання у співробітництві (cooperative learning), методу проєктів, різнорівневого навчання, можливості рефлексії, модульного навчання, роботою в малих групах (проблемні групи, “мозковий штурм”, методу аналізу конкретних ситуацій, методу “акваріуму”), моделювання, мікровикладання та ін. Широко використовуються проблемні медіатехнології (аналіз сюжету, ситуацій, характерів персонажів, авторської позиції, зіставлення різних позицій), евристичні, дослідницькі методи (перевірка гіпотез, моделювання) з опорою на ігрові завдання, театралізовані “постановки”. Практикуються дискусії, тьюторські заняття, рольові ігри, наукові майстерні, впроваджуються модульні технології, методичні презентації, здійснюється мікровикладання, що допомагає студентам продемонструвати й “відшліфувати” ораторські та комунікативні здібності тощо.

Узагальнення набутого досвіду підтверджує необхідність удосконалення фахової підготовки вчителя як культуромовної особистості. Основою процесу вивчення фундаментального курсу сучасної української літературної мови має стати опанування системи мови як засобу розвитку лінгвістичного

мислення, мовного чуття, мовнокомунікативної, лінгвокультурознавчої компетенції з обов'язковою орієнтацією академічного матеріалу на шкільне вивчення. Однак і міністерська програма цього курсу (1988 року), часто й навчальні підручники далеко не задовольняють сучасних вимог. Причинами є і занадто дрібна деталізація мовних явищ, і відсутність цілісної концепції, чіткого, стрункого, логічного викладу навчально-наукового матеріалу з урахуванням компетентнісно-орієнтованого підходу, перенасиченість примітивними ілюстраціями, а то й псевдотермінологією.

Такий же стан викладання й історико-лінгвістичних, літературознавчих, психолого-педагогічних, методичних курсів, концептуальні основи яких важливо викристалізувати на українознавчій, особистісно зорієнтованій основі, із залученням фактів етно-, соціолінгвістики, історії України, в "діалозі" з іншими слов'янськими й неслов'янськими культурами.

Запроваджене профільне навчання у системі шкільної освіти зреалізовує потребу компетентнісно-, особистісно-орієнтованого, функціонально-діяльнісного підходів до лінгвістичних дисциплін у вищій школі. Особливо посилена увага до компетентнісного підходу, запропонованого Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, та розробленого українськими вченими особистісно-орієнтованого підходу до навчання.

Загальноєвропейські мовні рекомендації орієнтують усіх, чия фахова діяльність пов'язана з організацією вивчення мови, "базувати свою роботу на потребах, мотиваціях, характеристиках і ресурсах учнів", що практично означає значну індивідуалізацію мовної освіти, а значить і навчального процесу². Предметний зміст (сума знань, блоки інформацій) профілю – українська філологія - ставить свої вимоги до мовнокомунікативної компетенції і діяльності тих, хто готується у межах цих профілів. Типи розумової і фізичної діяльності, форми суспільної свідомості і творчості, системи концептів і понятійних полів, що виражають форми профільної

² Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. докт. пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва.-К.: Ленвіт, 2003.-273 с.

суспільної свідомості, види інформації – це все те, що становить зміст профільного навчання, його інтелектуально-діяльнісну специфіку.

Учитель української мови повинен добре усвідомлювати специфіку профільного курсу в сучасному загальноосвітньому закладі. Зміст такого курсу являє собою єдність процесу поглибленого засвоєння основ лінгвістики, мовних одиниць сучасної української літературної мови, теорії мовленнєвої діяльності, процесу формування умінь нормативного, доцільного, оптимального використання мовних засобів у різних сферах і ситуаціях спілкування. У процесі профільного навчання у старшій школі з *лінгвістичних* компетенцій (орфоепічної, орфографічної, фонологічної, семантичної, граматичної і лексичної) бажано особливо актуалізувати *лексичну* (лексикон), *семантичну* і *граматичну* (семантикон). Більше уваги приділяємо *соціолінгвістичній* і *прагматичній* компетенціям, зокрема лінгвістичним маркерам соціальних стосунків, етномовним універсаліям, етичним формулам, стилям, підстилям і профільним мовним жанрам³.

Невід'ємною складовою навчального курсу української мови у вищій школі має стати формування *лінгвокультурознавчої компетенції*. Вивчення лінгвокультури спрямовуємо на краще усвідомлення мови як національно-культурного феномену, розширення знань про взаємозв'язок розвитку мови й історії народу, вдосконалення етикетних норм мовленнєвого спілкування, пізнання культури рідного народу в "діалозі" інших слов'янських та неслов'янських культур. Ознайомлення із цариною народних традицій, фольклорних жанрів, національною літературою формує уявлення учнівської і студентської молоді про шлях духовно-культурного розвитку рідного народу, особливості його ментальності, самобутність української культури. Через емоційне переживання, пізнання моральних норм і культурних цінностей школярі готуються до подальшого самостійного спілкування з мистецтвом слова, відбувається їх індивідуально-творчий саморозвиток.

³ Мацько Л.І. Українська мова в системі профільного навчання //Профільне навчання: Теорія і практика. Зб. наук. праць за матеріалами методологічного семінару АПН України. - К.: Педпреса, 2006.-С.105-109.

Навчання української мови має створювати передумови для усвідомлення художньої літератури як мистецтва слова, закладає основи, важливі для опанування іноземних мов та інших шкільних предметів. Тому важливою складовою навчання студентів-філологів виступає *лінгвістичний аналіз текст*, орієнтований на виконання більшої кількості творчих робіт літературного і риторичного характеру і формування умінь майстерно використовувати засоби фігурального мовлення (метафори, метонімії, синекдохи, гіперболи, літоти, епітету, порівняння, періоду тощо).

Окреслимо змістове наповнення профільної україномовної підготовки у старшій школі, що виступає важливою передумовою професійного становлення майбутніх учителів-словесників.

Вивчене в попередніх класах (орфоепія, орфографія, лексикологія, граматики, синтаксис тощо) продовжується, але функції такого навчального матеріалу у старшій школі ширші, багатоаспектні, із зміщеними акцентами. Попередній курс розвивається, доповнюється, збагачується шляхом залучення широкого матеріалу, розвитку творчих можливостей учнів, з урахуванням їх вікових та психолого-педагогічних особливостей з метою оволодіння вищими рівнями мови. Це відбувається насамперед шляхом поєднання сучасної української мови, стилістики і культури мовлення, акцентування на стилістичному матеріалі й міжпредметних зв'язках у 10-11 класах, введення мовної (лінгвістичної) риторики, загостренні уваги на публічному мовленні, інтерактивному, полілогічному, монологічному аспектах у 12 класі.

До мовної (лінгвістичної) змістової лінії шкільного курсу сучасної української мови вводиться новий матеріал з комунікативної лінгвістики, соціолінгвістики, етнолінгвістики, лінгвокультурології, лінгвокраєзнавства, історії української мови. Пропонуються, зокрема, такі питання, як "Основні етапи формування і розвитку української національної мови", "Особливості розвитку української мови на сучасному етапі", "З історії становлення і розвитку української орфографії", "Діалекти як історична база літературних

мов. Мова міста. Український міський сленг. Мова села", "Українізми в лексичному складі інших мов", "Слова з національно-культурним компонентом значення", "Топоніміка й ономастика у складі української лексики", "Національна специфіка української фразеології", "Активні процеси в українському словотворі", "Галузева термінологія", "Національний колорит синтаксичних структур - паремійних висловлювань" тощо.

До того ж доповнення і розширення тем відбувається за рахунок уведення матеріалу із стилістики і культури мовлення (раніше було – культури мовлення). Отже, знання мовного матеріалу переходить у знання функцій мови та уміння учня використати ці знання у власному живому і писемному мовленні.

Досвід показує, зміст навчального матеріалу (як лінгвістичної, так і інших змістових ліній) має бути пронизаний новаційним текстоцентричним підходом, тобто мовні одиниці пропонується вивчати, проектувати й використовувати як одиниці текстотворчі. Отже, головна увага учнів повертається на вміння вивчені в попередніх класах правила втілити в текстах різних стилів. Наприклад: опановуючи дієслово, учням пропонуємо редагування текстів, складання діалогів, усних і письмових текстів на певну соціокультурну тему, ділових паперів. Збільшуємо кількість творчих завдань – підготовка творів-описів, есе, замальовок, пошукових досліджень тощо.

Як синтаксичну і комунікативну одиницю пропонується вивчати речення, уводиться тема "Текст. Синтаксис і стилістика тексту". Опанування стилів мовлення (до вивчених важливо залучити також епістолярний та конфесійний стилі) доцільно розглядати через призму виражальних засобів мови та обов'язковий і бажаний спектр лексичних, фразеологічних, морфологічних, синтаксичних засобів. Таким чином, ідеться про формування умінь творчого володіння мовою.

У 12 класі головна увага акцентується на лінгвістичній риторичі. Модернізоване комунікативне сьогодення потребує уведення таких, зокрема,

понять і тем, як "Елокуція як вчення про мовну форму промов", "Меморія як система усного запам'ятовування мовлення", "Акція – виголошення промови", "Еристика (суперечки)", "Гомілетика – наука про складання і виголошення церковних промов", "Техніка підготовки ораторського виступу", "Риторичний аналіз промов". Це спонукає учнів при сприянні, допомозі вчителя формувати уміння аналізувати промови парламентаріїв, депутатів тощо (членування тексту, правильне розташування матеріалу), складати власні промови суспільного й особистого значення.

У соціокультурній змістовій лінії, яка логічно доповнює і тісно взаємопов'язана з мовною (лінгвістичною), комунікативною, діяльнісною змістовими лініями більш увиразнюється навчальний матеріал із соціолінгвістики, прагмалінгвістики, етнолінгвістики, лінгвокультурології, лінгвокраєзнавства.

Кожну із тем соціокультурної змістової лінії у 10-12 класах спрямовуємо на більш якісне представлення української мовної особистості. Так, наприклад, блок "Учень і українська мова" в 10 класі конкретизується в темах "Мовне родинознавство", "Український мовленнєвий етикет" й отримує своє розширення і збагачення у блоках "Учень і українська мова" в 11 класі та "Українська мовна особистість і Україна" у 12 класі. Блоки "Національно-мовне виховання особистості", "Українська мова, народ, національна історія, культура" (10 клас) розширюються і поглиблюються в 11 класі. Розгляд блоку "Лінгвокультурні особливості регіонів України" (11 клас) продовжується у блоках "Українська мова і світ", "Українська мова серед інших слов'янських мов" (12 клас).

Ураховуючи актуальні тенденції сьогодення, у 12 класі доцільним є блок "Українська мова в Інтернет - джерелах". Це сприяє формуванню у старшокласників інформаційної та дослідницької компетенцій, зокрема умінь і навичок самостійної філологічної роботи з навчально-науковим текстом, різними джерелами наукової інформації з лінгвістики, в т.ч. електронними, умінь самостійного пошуку, відбору, інформаційної переробки тексту. До

того ж використання вчителем української мови і літератури сучасних інформаційних технологій на уроках та позаурочній діяльності стимулює процеси індивідуалізації, диференціації, інтенсифікації подання навчального матеріалу. Інтернет привчатиме учнів до дистанційних форм самонавчання, які стануть у нагоді у вищій школі.

“Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання” пропонують здійснювати оцінювання учнів за такими рівнями: *інтродуктивний* (відкриття або формальне володіння мовою), *середній* (або “виживання”), *рубіжний*, *просунутий*, *автономний* (або рівень ефективної операційної компетенції), *рівень глобального володіння мовою*. Шкалу оцінювання у профільних старших класах варто почати з *рубіжного рівня (9 клас)* до *просунутого (10 клас)*. Цей рівень за Загальноєвропейськими мовними рекомендаціями називають *просунутий рівень* або *незалежний користувач*, тобто той, що вже володіє адекватною мовною реакцією в поточних ситуаціях, але його операційна компетенція ще обмежена. Завданням навчання української мови у загальноосвітній школі є досягти ефективного володіння мовою тобто *адекватної операційної компетенції* або автономного рівня (11-12 класи).

Охарактеризуємо ці рівні з урахуванням вимог Загальноєвропейських мовних рекомендацій. На рівні просунутого рівня (*незалежний користувач*) у 10 класі учень може розуміти об'ємні висловлювання, більшість теле- і радіоновин і програм про поточні події, більшість фільмів українською літературною мовою; стежить за складною аргументацією на знайомі теми. Здатний осмислювати сучасну прозу, поезію, драму; брати участь у діалозі, дискусії, викладаючи й захищаючи свої погляди; чітко, детально висловлюється на широке коло питань, що стосуються сфери власних інтересів. Володіє мовою достатньо для того, щоб робити точні описи, висловлюватися на найбільш загальні теми без надто помітних пошуків слів і використовує з цією метою деякі складні мовленнєві звороти; показує відносно високий ступінь граматичного контролю; може самостійно

виправити більшість своїх помилок, продукувати мовленнєві відрізки в досить швидкому темпі, написати чіткий, детальний текст (есе, доповідь, лист) на широке коло тем, пов'язаних з власними інтересами.

На етапі *автономного рівня (автономний користувач)* в 11 класі учень може розуміти довготривале мовлення, навіть якщо воно не досить чітко структуроване, програми телебачення і фільми, складні документальні й літературні тексти, спеціалізовані статті, оцінюючи особливості їх стилю. Швидко, чітко, детально висловлюється на складні теми, розвиваючи думку і показуючи контрольоване вживання граматичних структур та засобів зв'язку; гнучко й ефективно користується мовою із соціальними і професійними цілями; чітко формулює думку, доносить свої погляди в повному обсязі до інших співрозмовників. Має добрий набір різноманітних мовленнєвих засобів, який дозволяє обирати формулювання для чітких висловлювань у певному стилі на широке коло загальних, академічних, професійних або побутових тем, постійно підтримує високий рівень граматичної правильності; помилки зустрічаються рідко. Може писати листи, твори або доповіді на складні теми, підкреслюючи те, що здається найважливішим, відповідно до уявного читача.

На етапі *найвищого рівня (компетентний користувач)* у 12 класі учень не має жодних ускладнень при розумінні будь-якого розмовного мовлення, живого або в запису, може легко розуміти практично всі форми писемного мовлення, в тому числі абстрактні, складні у структурному чи лінгвістичному плані тексти, зокрема такі, як підручники, спеціалізовані статті та літературні праці. Без зусиль може брати участь у будь-якій розмові чи дискусії, легко вживаючи ідіоматичні звороти та розмовні слова і вирази. Показує високу гнучкість мовлення, формулюючи думки з використанням різноманітних мовленнєвих засобів з метою передачі найтонших відтінків значень, виділення, диференціації та усунення двозначності.

Володіє також великим набором ідіоматичних виразів. Здійснює постійний граматичний контроль складного мовлення. Легко і вправно здійснює інтеракцію, добираючи й застосовуючи невербальні та інтонаційні засоби з очевидною легкістю. Може брати особисту участь у спільній дискусії, повністю підтримуючи розмову, легко написати складні листи, доповіді і статті, резюме та огляди професійних або літературних праць, власні літературні твори.

Самооцінка учнів згідно вимог названих вище рівнів виражається своєрідними виразами-формулами: я це можу зробити, виконую, знаю, розумію, усвідомлюю тощо. Отже, згідно позицій авторів компетенції – це зафіксовані вимоги до рівнів володіння мовою, тобто рівні вимірювання. Ця позиція дискусійна, адже задана планка компетенцій (своєрідна матриця компетенцій) є ідеальним варіантом, не кожний учень досягне таких компетенцій. Але ж зразок має бути, і кращі учні повинні досягти найвищого рівня або рівня компетентного користувача. Зважаючи на тенденції комунікативного соціуму, таке бачення отримує все більшу актуальність.

Отже, профільна україномовна підготовка в системі шкільної освіти має стати ефективним етапом у формуванні і розвитку культуромовної особистості майбутнього вчителя-словесника. Саме на цьому етапі важливо формувати інтелектуально розвинену, морально досконалу, національно свідому, духовно багату мовну особистість, яка вільно володіє виражальними засобами сучасної української літературної мови, її стилями, різновидами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), відзначається готовністю до подальшого професійно-орієнтованого навчання, спроможна самостійно визначати цілі самонавчання, самовиховання й саморозвитку та діяльнісно їх реалізовувати.

Семеног О. Мовна особистість учителя в соціокультурній парадигмі XXI століття.

У статті з'ясовуються соціолінгвістичні чинники впливу на формування мовної особистості майбутнього вчителя-словесника, окреслюються шляхи

підготовки вчителя як культуромовної особистості з урахуванням провідних тенденцій зарубіжної школи.

Semenog O. The language personality of teacher in social-cultural conditions in XXI century.

The article is devoted to the problem of the formation the language personality of teacher. The author tries to analyze social and linguistic factors of the problem, focuses on the ways of professional training of future Ukrainian language teacher on the basis of modern tendencies of foreign science educational establishments.